

Monastery of the Holy Sepulchre

Ս Ա Ն Ա Հ Ի Ն

ԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆԻ

I.

ՍԱՆԱՀՆԻ ԴԻՐՔԸ ԵՆ ԿԼԻՄԱՆ

Սանահնի թերակղզիաձև փոքրիկ բարձրավանդակը գտնուում է ծովի մակերևույթից 1000 մետր բարձրութեան վրայ՝ ընկնելով 62°20' արևելեան երկարութեան և 41°6' հիւսիսային լայնութեան տակ։ Հին Հայաստանի պատմական Մեծ Հայքի Գուգարաց աշխարհի Տաշերք կամ Չորափոր գաւառումն էր, իսկ այժմ Տփլիսի նահանգի Լոռուայ գաւառում։ Հարաւային կողմից Սանահնի անտառապատ լեռներին կպած այդ թերակղզին երեք կողմից շրջապատուած է ձորերով, արևելեան կողմից Վաստուածածնաբ կոչուած ձորն է, արևմտեան կողմից Վևորգեաց կամ տեղական բարձառով «Սաղու ձոր»-ը, հիւսիսային կողմից Չորագետ կամ Դէբէտ գետի ձորը։ Հորիզոնի վրայ երևում են, արևելեան կողմից՝ «Նորվանք» կոչուած փոքրիկ գաշտավայրը, Որնակ գիւղի գաշտը և Հաղբատ գիւղն իր սարով։ Հիւսիսային կողմից՝ «Մագան» կամ «Այալեբգի» կոչուած պղնձահանքը, «Կոշաբերգ»-ը, հիւսիս-արևելեան կողմից՝ «Աթոռիկ» կոչուած փոքրիկ բարձրավանդակը, հիւսիս-արևմտեան կողմից՝ «Լալուար» լեռը, որ «Գինգդար» էլ է կոչուում։ Արևմտեան կողմից Վևորգեաց ձորն է, իսկ հարաւ-արևմտեան կողմից՝ Սանահնի անտառապատ լեռները, հարաւ-արևելեան կողմից՝ Որնակի լեռները։

Սանահնի բնութիւնը գեղեցիկ է և զբաղեցնող, շրջա-

պատուած լինելով լեռներով՝ ենթարկուած չէ մշտական և խիստ հողմերի, այլ ժամանակաւոր թեթեւ քամիների։ Անձրեւներ լինում են գարնանը, մինչև յունիս ամիսը։ Լինում է ժամանակ, որ շրջակայ լեռներն օրերով ու շաբաթներով ծածկուած են լինում թանձր մշուշով կամ մէգով։

II.

Ս Ա Ն Ա Հ Ո Ն Գ Յ Ն Ղ Ը

Գիւղն այժմ ունի երեսուն տուն հալ բնակիչ՝ զանազան տեղերից եկած. կան նաև Արղութեանց իշխանական տոհմին պատկանող գիւղացի ընտանիքներ։ Գիւղացիները պարապում են երկրագործութեամբ, անասնապահութեամբ և այգեգործութեամբ։ Կալուածքը պատկանում է Արղութեանց երկայնաբազուկ իշխանական տոհմին և մասամբ էլ վանքին—վանքը ստանում է եկամտի եօթերորդ մասը։— Գիւղացիները շատ քիչ հող ունենալով և այն էլ մի այգիսի քարքարոտ տեղ, ստիպուած են մաքառել բնութեան ամեն տեսակ արհաւիրքների դէմ, պահպանելով իրենց գոյութիւնը հողից ստացուած չնչին արգիւնքով։ Այգիներից շօշափելի արգիւնք չեն կարող ստանալ, որովհետև գտնուում են բաւականին հեռու, ձորի մէջ և ճանապարհ էլ չունին արտահանելու։ Այգիների թիւն էլ շատ սահմանափակ է՝ դարձեալ տեղ չլինելու պատճառով։ Առհասարակ աղքատ կեանք են վարում և արգիւնարեւելու ոչինչ կամ շատ քիչ բան ունին։ Մի բանով միայն սրնահանցիք յայտնի են ամբողջ Լօռում—այդ քնքոյշ սեռի ներկայացուցիչների արտաքին գեղեցկութիւնն է. կանանց տիպը համակրելի է, դէմքի գեղեցկութիւնը կանոնաւոր և համաչափ գծագրուած. այդ է պատճառն ահա, որ Սանահնեցոց մականունը Լօռում յայտնի է իբրև «հարսնասիրուն սանահնեցիք»։ Թէ կանայք և թէ տղամարդիկ՝ օգի և ջրի ազդեցութեան ներքոյ՝ ֆիզիկապէս առողջ կազմուածք ունին, սակայն տգիտութեան